

Кажемо про свободу зібрань, а думаємо про...

Тарас РОМАНЮК,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

52

Пізніше, у січні 2014-го, тодішня парламентська коаліція вже законодавчо намагалася обмежити право громадян на мирний протест, голосуючи «обома руками» за сумнозвісні «закони 16-го січня» з усіма можливими і неможливими порушеннями Конституції та Регламенту Верховної Ради. На це суспільство відповіло вже не мирним протестом. У протистоянні на Грушевського пролилася перша кров, згодом загинули протестувальники на Інститутській. Загалом в ході Євромайдану суди та органи місцевого самоврядування по всій Україні приймали десятки рішень про заборону демонстрацій. Щоправда, на них мало хто зважав.

Але що змінилося в системі влади? Чи готова вона нині слухати й чути громадянське суспільство, представники якого виходять із певними політичними чи соціальними вимогами на вулицю, оскільки справедливо вважають це одним із найдієвіших способів боротьби за власні права? Водночас цікавить і відповідь на запитання про те, чи може ця громадянська свобода стати інструментом розкитування ситуації в країні, особливо тепер, даруйте за тавтологію, в особливий період.

Всеукраїнська ініціатива «За мирний протест!», до якої належать 148 правозахисних та інших громадських організацій, а також профспілок, за сприяння проекту «Справедливе правосуддя» Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) провели по всій країні п'ять «круглих столів» на тему «Свобода мирних зібрань. Тенденції постмайданівської України та європейська практика». Підсумковий захід відбувся у Верховній Раді України за сприяння парламентського Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин.

За словами заступника Голови зазначеного комітету Георгія Логвинського, погляди на правову регламентацію мирних зібрань розходяться між двома полюсами: одні вважають, що це питання варто врегулювати спеціальними законами,

Від початку мирних акцій протесту на майдані Незалежності в Києві, об'єднаних загальною назвою «Євромайдан», минуло вже більш як рік. Повстання мало політичні причини, але безпосереднім приводом до нього стало порушення свободи зібрань. 1 грудня 2013 року сотні тисяч українців вийшли, щоб висловити обурення діями тодішньої влади, яка кийками беркутівців «обмежила» право людей на мирні маніфестації.

інші стверджують, що будь-яке регулювання призведе до обмеження прав. Він підкреслив: дискусія на цю тему точиться вже більш як 20 років.

– Наша мета – виписати в законопроекті обмежувальні норми на мирне зібрання для того, щоб демонстранти своїми діями не порушували права інших людей. Окрім того, законопроект передбачатиме обов'язок правоохоронців захищати мирні акції, – запевнив Георгій Логвинський і додав, що завдання нормативних актів, які регулюють питання мирних зібрань, – саме гарантувати таке право, а не обмежувати його.

У свою чергу, голова Інституту економіко-соціальних досліджень «Республіка» Володимир Чемерис розповів, що нині відбувається зі свободою мирних зібрань, та навіть цікаві результати моніторингу рішень судів, які наочно ілюструють ситуацію.

– Ми не були і не є проти прийняття закону про мирні зібрання, але нині спостерігаємо цілу низку законодавчих ініціатив, спрямованих на обмеження громадянських прав та свобод, від народних депутатів. Тож сподіватися, що парламентарії приймуть збалансований документ, який регулюватиме мирні зібрання, а не обмежуватиме їх, не доводиться. Тут варто зазначити, що багато європейських держав не мають спеціальних законів, які регулювали б це питання, зокрема Велика Британія, Данія, Норвегія, Швеція, Швейцарія та багато інших, – зауважив Володимир Чемерис.

Він повідомив: 2014 року адміністративними судами в першій інстанції розглянуто 113 справ про обмеження реалізації права на мирні зібрання, з них задоволено повністю або частково 90, що становить майже 80%. Протягом 2013 року розглянуто 253 справи з того самого питання, з них задоволено повністю або частково 207, що становить 81,82%. Зазвичай суди аргументували свої рішення тим, що заявлені мітинги можуть порушувати права інших осіб або загрожують громадському порядку.

– Тобто, незважаючи на події в країні, повстання на Майдані та зміну влади, загалом відсоток задоволення позо-

вів про обмеження реалізації права на мирні зібрання відчутно не змінився на краще – 2,17% зниження заборон. Це результат на межі статистичної похибки, – вважає громадський діяч. Він наголосив, що ці цифри вкотре доводять: органи влади мають досить законних важелів для впливу на мирні зібрання.

Як зазначив Володимир Чемерис, «лідером» обмеження мирних протестів та судових заборон свободи зібрань 2014-го, як і 2013 року, стала Харківська область: задоволено 25 позовів – 100%. На другому місці за цим показником – Одещина: задоволено 21 позов із 23 поданих до суду.

А от у Києві та області, також Вінницькій, Волинській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях влада з березня 2014-го не позивалася щодо обмеження свободи зібрань. У Львівській, Дніпропетровській та Сумській областях такі позови були відхилені судами.

Заступник директора Центру соціальних і трудових досліджень Володимир Іщенко зауважив, що дані за серпень – грудень минулого року підтверджують попередній висновок організації: нині стратегія репресій має радше превентивний характер і спрямована на точкове запобігання організації небезпечних виступів, аніж на придушення протестів загалом. Водночас у багатьох випадках правоохоронці не зупиняють насильство проти протестувальників з боку їхніх опонентів, зокрема недержавних озброєних груп, наголошувалося в доповіді громадського діяча.

Незважаючи на те, що значна частка протестів у серпні – листопаді 2014 року стосувалася ідеологічних та політичних питань (пов'язаних насамперед із мобілізацією та виборами), кількість соціально-економічних протестів поступово зростала й уже в грудні становила більшість (43%) від усіх протестних подій.

– Висока готовність держави вдаватися до репресій проти протестів, нехай і де в чому зумовлена об'єктивними чинниками, однак її вибіркового характеру може стати дуже небезпечним при погіршенні соціально-економічної ситуації в 2015 році, яка потребуватиме системних змін, а не репресій незадоволених громадян та патріотичного пафосу, – припустив Володимир Іщенко.

Наразі це питання для всіх українців – як чиновників, суддів, так і громадських активістів, звичайних громадян – є одним із найактуальніших. Дотримання свободи мирних зібрань дає можливість українцям захистити свої права, повідомити владним структурам про певні прогалини в їхній діяльності та розв'язати ці проблеми. Щоправда, мітинги та демонстрації – це не панацея від беззаконня в державі, а лише спосіб нагадування. Ліки потріб-

но шукати в приміщенні парламенту, а не на площах та майданах.

Так, ситуація в країні напружена. І раптом що – чуємо про «третій Майдан». Розхитати країну й кинути її на поталу ворогові зовсім не складно. І якщо комусь наївному може здатися, що мирний протест здатний розв'язати нагальну економічну, соціальну, політичну чи військову проблему, не завдавши шкоди, то він, на жаль, помиляється.

День

Уже тринадцятий рік поспіль 4 квітня вважається Міжнародним днем Інтернету. За пропозицією Папи Івана Павла II, яку підтримала 2002 року громадськість, він відзначається в день святого Ісидора Севільського – покровителя учнів і студентів, автора однієї з перших в історії енциклопедій «*Etymologiae*» у 20 томах, при написанні якої був використаний метод перехресних посилань. Тобто, якщо й сьогодні за його рукописами створювати сайт, то, на думку фахівців, отримаємо, без сумніву, пристойний Інтернет-ресурс.

Також дата 4.04 нагадує помилку *HTTP 404*. Саме такий напис з'являється на моніторі користувача у разі недоступності запитуваного ресурсу.

За останні шість років кількість користувачів мережі в нашій країні збільшилась у п'ять разів. Однак, незважаючи на позитивну динаміку, щільність Інтернету в Україні значно нижча, ніж у країнах Європи. Сьогодні на 100 осіб припадає 11 користувачів. Але статистика, ймовірно, покращуватиметься, адже цього року ми перейшли на новітні технології стандарту 3G.

«Додає упевненості активна позиція Верховної Ради»

31 березня Рада Європи оприлюднила звіт про розслідування кривавих подій на Майдані. На думку Міжнародної дорадчої групи (МДГ) при РЄ, відповідальність за більшість убивств маніфестантів лежить на бійцях спецрозділу «Беркут», якими керував майор Дмитро Садовник. Однак після зміни влади українська правоохоронна система не тільки не провела необхідного розслідування для чесного розгляду цієї справи, а часом просто перешкоджала слідчим. Утім, МДГ додає упевненості нинішня активна позиція Верховної Ради щодо покращення якості розслідування та досягнення більш позитивних результатів після довгого періоду фактичної бездіяльності законодавчого органу попереднього скликання.

«Це відображається в нещодавній ініціативі комітетів з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності та з питань запобігання та протидії корупції, яка полягала в проведенні спільного засідання за участю Генерального прокурора, міністра внутрішніх справ та голови СБУ. Заява комітетів після цього спільного засідання про те, що ці три органи не змогли провести повне, своєчасне та незалежне розслідування подій на Майдані з метою притягнення до відповідальності винних осіб у відповідності до закону, є важливим визнанням суспільством недоліків розслідування, що існують на сьогодні. Критика комітетами організації розслідування, відсутності єдиної стратегії, фрагментарного підходу до розслідування злочинів і відсутності належної комунікації та координації між різними слідчими органами збігається з багатьма критичними зауваженнями самої МДГ. Рішення комітетів, зокрема, рекомендувати органам влади заходи з покращення розслідування та щодо надання щомісячних звітів з інформацією про завершення досудового слідства та передачі справ до судів є бажаною ініціативою», – наголошується в документі.

Автор звіту Міжнародна дорадча група створена Генеральним секретарем РЄ в квітні 2014 року. Її очолює колишній голова Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) Ніколас Братца, а до складу його команди входять представники української влади та опозиції – колишній суддя ЄСПЛ Володимир Буткевич і депутат Харківської облради, колишній прокурор Олег Анпілогов. Мандат МДГ передбачає тільки спостереження за розслідуванням подій, пов'язаних із масовими протестами в період з 30 листопада 2013 року по 20 лютого минулого року, а також із трагедією в Одесі 2 травня 2014 року. Повноважень проводити власні розслідування у групі немає.

Я. С.